

УИЛЈАМ САРОЈАН ПАЛО

Превод от англиски: Нели Константинова, 1971

chitanka.info

Изпълнен до смърт с досада, раздразнен от спирачките, които нещо не бяха в ред — изглежда имаше по-сериозна повреда, която щеше да струва много пари, много повече от сумата, която с толкова главоболия изкарваше напоследък, ядосан, защото чистачките на предното стъкло не ги биваше, а насрещните коли караха на дълги светлини, макар и положително да знаеха, че трябва да пускат късите — от всичко това колата непрекъснато поднасяше по стръмнините и завоите на двупосочното шосе, той не виждаше, просто не можеше да види външната бяла линия на пътя.

Радиото, което обикновено го развличаше, сега не можеше да му помогне, макар че тази станция предаваше хубава музика от шест и половина сутрин до полунощ — защото тъкмо сега имаше половинчасова програма за децата.

На всичко отгоре вече закъсняваше. Беше се уговорил да се срещне с Док в службата в шест и половина, а вече бе почти толкова. Вратът му близо до тила гореше, чувстваше се изтощен. Особено силно го изморяваше взирането през заскреженото стъкло, през което почти нищо не се виждаше.

Свърна встрани от пътя и спря. Измъкна иззад преградката кърпа за лице, която употребяваше вместо гюдерия, изтри стъклото отвътре, после излезе на дъжда и го забърса и отвън, додето стана идеално чисто. Но още нетръгнал, то отново се замъгли. Би трябвало да се изсмее в очите на „Дженеръл мотърз“ или който и да е там за неспособността им да направят стъкла с добра видимост и в дъжд. Намали скоростта от четирийсет мили на трийсет, запали цигара и се заслуша в англичанина, който говореше по радиото на децата.

„Англичанинът, който въобще не познава децата си — помисли си той, — който дори не ги вижда, ги обича най-силно и най-добре ги разбира.“

Англичанинът по радиото приказваше на децата с чистия си открит английски глас.

Те всички бяха хора, всеки един от тях. Виждал бе стотици хиляди такива в Лондон и всеки от тях, мъж или жена, имаше характер и свой собствен път, говореше и мислеше по свой собствен начин, имаше свой собствен мирис, но преди всичко — имаше собствено чувство за хумор и се смееше по свой начин. Те винаги спореха помежду си и винаги някой казваше на другия: „Да сложиш кутията

там? На главата ти да я сложа аз, там ѝ е мястото!“ Ето и тоя тук, очароваше децата по една радиостанция, отстояща на шест хиляди мили от Лондон с гласа си от грамофонна плоча, произведена в Англия. При това детската програма се водеше от специален говорител, също някакъв англичанин, който неизменно завършваше с думите „Лека нощ, деца, на-вся-къ-де!“, сбогувайки се твърде неохотно, за да бъде весело.

Навсякъде? Надали и пет-шест деца слушаха програмата, тъй като радиостанцията бе почти неизвестна.

И все пак не бяха ли англичаните по-добри от повечето хора? Не бяха ли с най-силно чувство за хумор? Не откриваха ли най-смешното дори в шепата пари? При това никой от тях нямаше достатъчно за нещо повече от личен блясък. Не бяха ли всички те лордове и лейди, на което се смееха, защото това просто нямаше никакво значение?

Гледай го! — още един смахнат с дълги светлини, засвистял с колата си по височините и завоите с шейсет мили в час.

Американците сами по себе си не са лоши хора, само дето обичат всеки уикенд бясно да шофират колите си, излъсквани преди това с часове, да свистят в дъжда и мрака, като че ли имат къде да отидат и какво да правят там; само дето всички са скучни, еднообразни, всъщност дори глуповати, малко дразнещи, когато се очаква да са улегнали, при това повечето от тях са завършили университет, а всички тъй си приличат, толкова са жизнерадостни, но равнодушни към всичко, освен към самите себе си, макар и готови да се усмихнат и сърдечни в приятелството.

Тръгнал бе към градчето, защото на лист хартия с името си бе вложил пари, свързани с една къща, която трябваше да види още веднъж. Нямаше да си прави този труд, ако и без това не трябваше да се отбие до пощата на летището да вземе някои дреболии за Ню Йорк. Къщата бе на пет минути път от летището, тъй че трябваше да отиде и да говори с тях. „Боядисайте я цялата в тъмносиво и тебеширено бяло“, бе казал той, после прелисти каталога за тапети и се нервира, отмятайки страниците, най-сетне избра четири образеца, които му се сториха подходящи и поръча на жената да повика декоратор да ги постави.

Старата му къща на Сънсет в Сан Франциско беше на четирийсет и пет минути път от новия дом в подножието на хълмовете

край Сан Матео — би трябвало да бъде по-скоро Свети Матей, който и да е бил той; как се видиотяваше понякога! Освен това мястото беше близо до радиостанцията, някъде в този град и с приближаването му тонът се проясняваше и когато пристигна, стана съвършено чист.

Пало Алто — това, естествено, не означаваше нищо, освен за него и за сина му. Малкият сега беше в Ню Йорк, момчето, което не бе виждал вече две години, ако не се смята една кратка среща, почти само „Здрасти“ миналата година. За двамата с дъщеря му в Ню Йорк не значеше нищо, но за двамата със сина му имаше свое значение; но и синът му сигурно вече е забравил, сигурно всичко е забравил и Пало не значи нищо, нито пък Алто. Само веднъж, в една единствена нощ то имаше значение, най-хубавото и най-пълното значение, което може да има едно нещо.

Пало Алто бе на десет-петнайсет мили по-нататък, към върха на острова, там някъде беше и Станфорд, но той не бе ходил никога в Станфорд. Двайсетгодишен бе опитал да запише литература в Калифорнийския университет, но му поискаха диплома за завършено образование и това му попречи. Това и подхлъзването на мраморния под, когато се мъчеше да ги убеди, че трябва да му разрешат.

Подхлъзвайки се, той си бе рекъл: „Зарежи ги, ти не можеш дори да си стоиш на краката в един университет и всеки път, щом речеш да се движиш, ще се подхлъзнеш, карай да върви, върни се обратно на Карл стрийт и вместо да учиш разни неща, пиши ги! Ония там няма да те научат на нищо, което да не можеш сам за себе си да разбереш, за какво ти е да ходиш в университет?“

Новата къща бе построена до един отточен канал извън Сан Матео, който и да е бил горкият светец.

По времето, когато работеше в Пало Алто, живееха заедно и четиримата в къщата на Таравъл стрийт. Един път привечер на залез слънце момчето поиска да се отърси от самотата си, поиска от баща си да му помогне да се отърси, а баща му искаше момчето да почне да свикна с нея, караше го да стои в двора само или със сестра си и да свиква със самотата, защото в живота щеше да се среща с нея не веднъж. Помота се из двора, изкоренявайки бурените сред розовите храсти, и внезапно му мина през ума, че може да отиде до кръчмата четири преки по-нагоре и да гаврътне набързо две-три. Опита да се

изниже незабелязано, но те усетиха, че излиза и момчето го хвана на вратата.

— Татко!

— Татко, татко! — извика и момичето.

— Играйте си тук, дечица — каза им той.

— Остани при нас да си работиш — рече малкият.

— Имам да ходя на едно място.

— И аз имам да ходя — каза момчето.

Той извика на майка им, която трябваше да е в кухнята, но тя не го чу и той реши да почака, докато се покаже и ги отведе горе. Върна се пак при бурените, а момчето клекна до него да му помага и да пита къде е искал да отиде, пък не е отишъл.

Веднъж бяха пътували заедно с момчето до Пало Алто и по целия път то го беше молило да види Пало Алто, а когато го видя, Пало Алто му се стори скучен. Беше си го представяло по-друг. Но не беше. И сега вместо да каже на момчето, че е искал да отиде до кръчмата, каза му, че си е помислил да прескочи до Пало Алто, но решил, че е много далеч. Ровиха се из плевелите още половин час и после майката се показва на стъпалата за горния етаж.

— Хайде да ги извикаш горе — рече той.

— Защо? — попита момчето.

— Прибери ги, моля ти се.

— Хайде, деца — каза майката, но само момичето отиде. Момчето не само не беше съгласно, но се и разсърди. Тази вечер то трябва да е било ужасно отегчено и самотно, защото неговото нежелание бе едно от най-болезнените неща, които изобщо бе забелязвал у него, но въпреки това искаше то постепенно да свиква с онова, с което трябваше да се научи да свиква.

— Качи се горе при сестра си — каза той на момчето, но то го гледаше тъй засегнато и сърдито, че усети нещо нередно в теорията си за ранното привикване със самотата.

— Няма — каза момчето.

— Ела — повика го сестра му от стълбището. — Бъди добро момче. Виж, аз съм добро момиче. Ето, прибирам се. Ела.

— Затваряй си устата — извика ѝ малкият.

— Ти си затваряй устата — рече момичето. — Лошо момче!

Майката и дъщерята влязоха в къщата, а момчето заудря баща си с малките си юмручета, колкото имаше сила.

Нищо не разбираше.

— Какво има? — попита го той.

— Искаш да се кача горе — викаше момчето през сълзи. — Не искаш да остана с тебе.

Какво можеше да направи?

— Добре — каза той, — хайде да поскубем още малко бурени.

— Не искам вече никакви бурени — викаше момчето. — Искам да отидем в Пало!

— Къде?

— В Пало.

— Но аз няма да ходя в Пало Алто — рече той.

— Искам да ме заведеш там — викаше малкият през сълзи.

— Нали вече те водих — рече той. — Не ти хареса.

— Искам да отидем в Пало.

— Слушай — рече мъжът, — ще ти кажа истината. Исках да отида до кръчмата и да изпия една-две чашки. Казах ти, че искам да отида в Пало Алто, защото малките момчета не бива да влизат в кръчми.

— Как да не бива! — попита момчето.

— Така, не бива да влизат, не е за тях — каза той.

— Но могат да чакат навън, нали? — попита момчето. — Ще ходиш ли в кръчмата?

— Да, ще ми се.

— И на мен.

— Добре тогава — каза той. — Не е толкоз страшно. Няма да те оставя да чакаш много. Ще изпия само набързо една-две чашки.

— Какво?

— Уиски.

— И аз искам малко уиски.

— Ето, виждаш ли сега? Едно четиригодишно момче не бива да пие уиски. Но можем да отидем заедно дотам, ти ще почакаш малко навън, додето изпия две чашки, после ще се върнем заедно. Искаш ли, докато си изпия чашките, да се подстрижеш в бръснарницата до кръчмата?

— Имам ли нужда от подстригване?

— Не особено.

— Не искам тогава.

Отидоха до кръчмата, момчето остана да чака навън, той влезе и набързо изпи две двойни уискита, почувства се по-добре, излезе и свари момчето да говори сериозно с един стар скитник, който бе тъй грохнал, че би изплашил до полусмърт и възрастен човек.

— Твое момче ли е? — попита скитникът.

— Да.

— Добро момче.

Скитникът тръгна по Таравъл стрийт, а мъжът и момчето се запътиха за дома.

— Изпи ли си двете набързо? — попита момчето.

— Да.

— Харесаха ли ти?

— Да. Чудесни бяха.

Повървяха мълчаливо половин пряка, после момчето запита:

— Какво значи Пало?

— Ами, това е половината от името на оня град там долу, където те заведох веднъж, Пало Алто, дето има университет. Ти сам го видя.

Пало и Пало Алто наистина имаха някакво значение за него, но това бе нещо, което не можеш точно да определиш.

Заслепи го друг идиот, вратът му пак гореше, той все още бе на мили разстояние от службата на Док, англичанинът по радиото продължаваше да говори на децата и дъждът валеше по-силно от всякога — Пало, добре, Алто, добре, Пало Алто, добре, мигновеното приятелство на момчето и скитника, застанали пред кръчмата, питащи и отговарящи.

Къщата бе построена за момчето и за сестричката му. Не беше в Пало Алто, но в тази посока. Построена беше да отидат там, да поживеят с баща си един-два месеца идната година през лятната ваканция — беше построена за тях, да идват там, стига да можеха.

Най-сетне стигна в града, остави колата на гараж и тръгна към следната пряка, където бе службата на Док. На двајсет и първия етаж се качи само с двајсет-двајсет и пет минути закъснение.

Док седеше зад писалището, пред него имаше поднос с две бутилки и две чаши.

— Съжалявам, че закъснях — каза той. — Дъждът ме забави.

— Царевично или скоч? — попита Док.

— Все едно.

— Да пийнем от царевичното.

Док пусна по две кубчета лед във всяка чаша, наля върху леда царевично уиски, после и малко вода. Мъжът взе чашата си, дигна я и попита:

— Този пожар там на доковете ли е?

— Не, мисля, че гори стадионът за бейзбол.

— Наздраве, Док.

— Знам, че си зает, но си помислих, че една почивка като тази ще ти дойде добре — рече Док. — Тук ще дойдат още двама, после ще отидем в бара, ще вземем още един човек и ще вечеряме заедно. Те всички са добри момчета. Не ходя често, защото не съм от клуба, но като дойде миналата седмица след четиринайсет години — зрението ти е чудесно, ти си късоглед вместо далекоглед, това е всичко, то е точно за твоята работа, а когато искаш да гледаш нещо надалеч, можеш да си сложиш очила, само затова стават едни очила — мислех си да отидем там някой четвъртък, това ще е отмора за теб.

— Радвам се, че си се сетил — каза той. — Изобщо не обичам да работя, но като погледнеш — какво друго може да свърши по-добре който и да е от нас? Тези работи ме отегчават. Не са лоши. Нито една не е лоша, но ме отегчава.

— Всеки се отегчава от работата си — рече Док. — Преди петнайсет години, когато ти дойде тук за пръв път, обикновено се вълнувах от всеки, който дойдеше при мен, но вече не се вълнувам. Всички са еднакви, не виждат, както са виждали по-рано. Хубаво ли е царевичното?

— Чудесно — каза той. — Кой е запалил стадиона?

— Може да са доковете или някой склад — рече Док. — Гори вече час и половина. Преди петнайсет години ти предрекох, ако си спомняш, че зрението ти никога няма да се влоши. Да, очите ти са добре, но *нещо* е станало с тях.

— Времето — рече той. — Каквото и да е станало, то става с всички нас, не само с моите очи. Но като шофирам нощем, се вбесявам, защото не виждам добре. А ако вали и дъжд, изобщо нищо не виждам. Ще трябва да ям повече моркови.

— Морковите нищо не помагат — рече Док. — Ако обичаш моркови, яж си, разбира се, но няма да ти помогнат да виждаш по-добре.

— Тогава ще трябва да си упражнявам мускулите на очите. Хъксли така прави.

— И упражненията не помагат, освен ако не смяташ да местиш предмети с поглед. Веднъж пътувах по море с Хъксли — ние изобщо не се познавахме — но разбрах какви грижи му създава зрението.

— Търбър също е зле — рече той. — И с Таркингтън^[1] е било зле. Какво става с очите, Док?

— Можем да го определим, след като стане — каза Док, — но кой знае защо става? Как можеш да знаеш. Просто става. Опитва ли с очилата?

— Чудесни са да гледаш облаците — каза той.

— Няма да ги носиш много.

— Много рядко поглеждам към облаците.

— Все пак те са единствените, които ти трябва — рече Док. — Да си налеем още малко от това?

Док наля и следващите чашки бяха още по-вкусни от предишните.

— Преди петнайсет години — рече Док — ти можеше да се смееш.

— Тогава беше като на шега.

— Какво знаеше тогава?

— Знаех, че от нищо не ме е грижа. Сега не е тъй.

— Много ли?

— По-скоро премного.

— Много жалко, че е така.

— Затова работата е добра идея — каза той. — Разбира се, тя осигурява и прехраната на човека, но не поради тези причини тя е най-доброто, което съществува.

— За какво те е грижа?

— За всеки. За всичко — отвърна той. — Защото сега и моите собствени деца са сами в света. Не мога да срещна момче или момиче, без да се вгледам внимателно в тях, и ако на тях им е приятно, за мен това е най-хубавото нещо на света, а когато те са нещо друго, каквото и да е, но друго, то тогава е най-ужасното нещо на света. Освен това ме е

грижа и за техните майки и бащи, защото сега зная пред какво са изправени те, ако живеят добре заедно. Зная пред какво ще бъдат изправени и ако не живеят заедно. Зная пред какви трудности са изправени, а те са винаги повече, отколкото пред децата. Но дори и така, човек трябва да се грижи най-много за децата, защото на никого друго не можеш да се надяваш.

Поговориха още половин час, после излязоха от службата, стадионът все тъй пламтеше, качиха се на колата на Док и отидоха в бара, където бяха момчетата. Разприказваха се с тях и взеха да пият заедно — един генерал в спортен костюм, един banker, хвърлящ зарове с един зъболекар, един адвокат, ревящ от смях на анекдотите на застрахователния агент, момчета, които идват тук от години и едва дочакват четвъртък, за да си изпият заедно уискито и да се видят един с друг. След пет-шест чаши уиски се качиха горе да вечерят и после отново слязоха в бара за бренди.

Почнал бе да се чувства добре, постепенно му ставаше все по-добре и по-добре, спомняйки си къщата до канала, радиостанцията, която предаваше хубава музика от сутрин до полунощ, стила на британците, горящия стадион, момчето, застанало пред кръчмата на Таравъл, чакащо него, очакващо своя прокълнат баща да изпие две набързо, разговаряйки със стария скитник, момчето, което сега беше със сестра си и с майка си в Ню Йорк.

— Знаеш ли, Док — каза той, — знаеш ли, че никога не съм ходил в Станфорд?

— Не си ли?

— Не. Обаче съм ходил в Пало Алто.

— Така ли?

— Да. Ходих с колата дотам.

— Наистина?

— Да. Обаче Пало Алто *не беше* Пало Алто. Беше нещо друго. Него не го интересуваше какво е. Тъй и не разбрах какво беше, но знам, че е нещо друго.

— За кого говориш?

— За сина ми. За кой друг?

Беше чудесен отдих. Хубаво беше да си с Док и момчетата. Когато и те са доволни, обаче, само тогава. Останалото време беше работата и от време на време кръчмата.

[1] Олдъс Хъксли, Джеймс Търбър и Брукс Таркингтън — известни писатели, които са имали лошо зрение. — Бел.ред. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.